

Osek

Kraj: Ústecký

Správní obvod: Teplice

Nadmořská výška: 307 m n. m.

Počet obyvatel: 4 661

Adresa URL: www.osek.cz

Okres: Teplice

GPS souřadnice: 50.622537N, 13.691388E

První pís. zmínka: 1196 (828 let)

PSČ: 417 05

Historie obce Osek

V roce 1196 vznikl pod patronací opatství ve Waldsassenu cisterciácký konvent a Slavek jej přivedl do Oseka. Stavba kláštera začala roku 1206, kdy byl položen základní kámen chrámu Panny Marie. Stavba postupovala rychle a již v roce 1208 byl vysvěcen hlavní oltář a hřbitov. Klášter získal do vlastnictví spousty pozemků, důchodů i celých vesnic. Do své ochrany jej přijali král Přemysl Otakar I., pražský biskup Daniel i papež Inocenc III..

Klášter se rychle rozrůstal o další budovy a získával další majetky. O další rozkvět města se postaral Boreš z Rýzmburka z rodu Hrabšiců. V letech 1240 až 1250 vybudoval hrad, pojmenovaný Riesenburg. V roce 1248 se postavil na stranu krále Václava I. a porazil Přemysla Otakara II. Ten se o rok později pomstil vyplněním kláštera. V hospodářském životě osady hrály od 14. století velkou roli naleziště stříbra a cínu. Vytěžené rudy si podle smlouvy mezi klášteřem a Hrabšici dělily obě strany půl na půl. Zatímco klášter vzkvétal, rodový majetek Hrabšiců se tenčil. Tento rod vymřel v první polovině 16. století. Hrad Rýzmburk, který patřil po dobu husitských válek k nedobytným pevnostem, se stal majetkem míšeňských vévodů. V této době se vedlo mnohem hůř klášteru - byl husity vypálen a dvakrát vyplněn. Další újmu způsobil klášteru i císař Zikmund, který prodával klášterní majetky, aby získal peníze na další válečné výpravy. Klášter se nakonec z těchto ran vzpamatoval a opravil zničené budovy. V roce 1631 byl Osek po šest týdnů hlavním stanem saského vojska. V roce 1640 vtrhli do kláštera švédští žoldnéři a vyplnili kromě něj i Starý Osek a další přilehlé vesnice. Rozmach nastal za opata Benedikta Littwericha. Ten nechal v roce 1697 zřídit v Novém Oseku textilní manufakturu. Od roku 1705 vlastnila manufaktura 9 tkalcovských stavů. K manufaktuře se přistavovaly nové budovy a v roce 1787 zaměstnávala na 760 osob.

Opat Benedikt dbal také na rozvoj kláštera - stavěl nové budovy a přestavoval staré. Pozval si z Litoměřic italského stavitele Ottavia Broggia a ten v letech 1712-1718 přestavěl původní gotické a románské budovy v barokním stylu. Dochoval se románský portál a gotická kapitulní síň, která ukrývá asi největší poklad kláštera - kamenný románský pulpit evidovaný jako památka mezinárodního významu UNESCO.

K dalšímu vyplnění kláštera došlo za sedmileté války. 18. listopadu 1759 vydrancovali klášter Prusové a odvěklí dvanáct rukojmí v čele s převorem do Německa. Zpátky se jich vrátilo jedenáct. Existenci kláštera ohrozil i císař Josef II., známý pro své zavírání klášterů. V roce 1785 nechal snížit počet členů řádu z 50 na 18, ale nakonec 20. listopadu 1786 potvrdil všechna řádová privilegia a postavení kláštera se tak upevnilo. Klášter byl středem vzdělanosti a existovala při něm škola, ve které se učilo čtení, psaní a počítání. Budova pro obecnou školu byla postavena v roce 1749 opatem Kajetánem Březinou z Birkenfeldu.

Další školní budova přibyla v roce 1836. Nová budova byla určena pro dívky a o její stavbu se zasloužil opat Salesius Krügener.

V 19. století se podoba města začíná výrazně měnit, manufaktury pozvolna nahrazují továrny, rozvíjí se těžba hnědého uhlí a doprava. Osek měl v roce 1843 118 domů a 851 obyvatel. 3. června 1850 začíná v Oseku působit okresní a berní úřad. Také proběhly první volby. Za starostu nové obce, která zahrnovala Starý a Nový Osek, Horní a Dolní Háj, Domaslovice, Novou Ves, Hrdlovku, Rýzmburk a Loučnou, byl zvolen opat Klement Zahrádka. Tyto úřady sídlily v bývalých správních prostorech kláštera. Nový opat však neprojevil ochotu ponechat tyto státní úřady ve svém objektu, a tak o tyto úřady v roce 1856 město přišlo. I přes tuto ztrátu prožíval Osek hospodářský rozmach.

Na katastrálním území těžily tři šachty - od roku 1876 Nelson I (do hloubky 160 metrů). Tato šachta vyhořela roku 1893. Od roku 1885 Nelson III (do hloubky 115 metrů), neblaze proslulý výbuchem uhelného prachu 3. ledna 1934, při kterém zemřelo 142 horníků a který je dodnes druhým nejhorším důlním neštěstím ke kterému došlo na území Česka (na prvním místě je požár na šachtě Marie v Příbrami roku 1892 s 319 mrtvými). Poslední - od roku 1888 důl Theodor, hluboký 52 metrů.

Rozvoj těžby uhlí byl také ovlivněn železniční dopravou. V letech 1869-1871 bylo postaveno nádraží a Osek měl přímé spojení s Chomutovem a Ústím nad Labem. Obec byla povýšena na město roku 1872. O další rozvoj Oseka se postaral starosta Antonín Härtl, který hájil zájmy občanů proti majitelům uhelných dolů a staral se o rozvoj školství, hasičský sbor a dláždění městských komunikací. Město se i nadále rozrůstalo, stavěly se domy v různých stylech, před první světovou válkou převážně secesních. V roce 1899 došlo k oddělení Nové Vsi s Hrdlovkou. Obě osady vytvořily samostatnou obec. V roce 1913 se Starý a Nový Osek sloučily a roku 1914 byly povýšeny na město s jednotným názvem Osek. Tou dobou obývalo Osek 5200 lidí ve 374 domech. Během druhé světové války připadl Osek Německu. Většina Čechů město opustila, počet obyvatel klesl z 9360 na 7700 obyvatel. Válka se městu téměř vyhnula. 24. srpna 1944 byl sestřelen letoun B-17. Zřítil se do prostoru dolu Alexander. Na popálení zde zahynulo 11 lidí a 6 členů posádky. Po skončení války se od Oseka oddělily Háj u Duchcova a Loučná. Naopak v roce 1961 získal Osek Dlouhou Louku. Osada Rýzmburk byla přejmenována na Hrad Osek. Počet obyvatel klesl na 4060. V roce 1975 získalo město část katastru zrušené obce Hrdlovky. Obyvatelé této obce byli přestěhováni do sídliště Hrdlovská v Oseku. Počet obyvatel tak stoupl na 5660.

V roce 1992 byl klášter navrácen cisterciákům. Za tři roky byl klášter vyhlášen národní kulturní památkou a v roce 1996 se oslavilo 800 let od jeho založení.

